

Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examination of the Relationship between Compulsive Online Shopping Behavior and Depression, Anxiety, and Stress

Zeliha Traş¹ , Hikmet Beyza Yakıcı¹

1. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the relationship between compulsive online shopping behavior with depression, anxiety, and stress in individuals. It also examined whether compulsive online shopping behavior differs according to gender and perceived income level.

Method: A correlational survey model was used. The study group consisted of a total of 385 participants, 93 men (24.2%) and 292 women (75.8%) who were 18 years of age and older ($M=26.12$, $sd=4.54$) and were engaged in online shopping behavior. Compulsive Online Shopping Behavior Scale and Depression, Anxiety, Stress Scale and Personal Information Form were used as data collection tools.

Results: Compulsive online shopping behavior of individuals did not differ according to gender. A moderately positive and significant relationship was obtained between the individuals' compulsive online shopping behavior scores and their depression, anxiety, and stress sub-dimensions scores. Depression, anxiety, and stress sub-dimension scores explain 17% of the total variance in compulsive online shopping behavior.

Conclusion: Compulsive online shopping behavior varies by gender. The increase in depression, anxiety, and stress levels of individuals increases compulsive online shopping behaviors.

Keywords: Compulsive online shopping behavior, depression, anxiety, stress

Öz

Amaç: Bu araştırmada bireylerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı ve depresyon, anksiyete, stres arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının cinsiyet ve algılanmakta olan gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Yöntem: İlişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu 18 yaş ve üzeri ($M=26,12$, $ss=4,54$) 93 erkek (%24,2) ve 292 kadın (%75,8) olmak üzere çevrimiçi satın alma davranışını gerçekleştiren olan toplam 385 bireyden oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı Ölçeği, Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği Kısa Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Bulgular: Bireylerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir. Bireylerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı puanları ile depresyon, anksiyete ve stres alt boyutları puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Depresyon, anksiyete ve stres alt boyutu puanlarını kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı üzerindeki toplam varyansın %17'sini açıklamaktadır.

Sonuç: Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı cinsiyete göre değişiklik göstermemektedir. Bireylerin depresyon, anksiyete, stres düzeylerinin artması kompulsif çevrimiçi satın alma davranışlarını artırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı, depresyon, anksiyete, stres

Giriş

Son yıllarda teknolojinin gelişimiyle birlikte bireyler, internet ortamından alışveriş yapmayı tercih edebilmektedirler (1). Yapılan araştırmalara bakıldığında internet erişimine ulaşmanın birden fazla yolu olduğu ve internetin günlük hayatta daha fazla yer ettiği görülmektedir (2). İnternet kullanımının artmasıyla birlikte çevrimiçi alveriş yapma sıklığı artmaktadır (3). İnternet ortamında yapılan çevrimiçi alışveriş tüketicinin satın alma davranışında değişikliğe sebep olduğu gibi aynı zamanda yaygın kullanılan bir alışveriş yöntemi olmaya başlamıştır (4). Bu alışveriş yöntemi değişikliği kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı ise kişilere rahatsızlık veren, dürtüsel, dayanılması zor bir satın alma davranış bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (5). Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı, artış gösteren bir davranış olması ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkarması sebebiyle son yıllarda ilgi çeken bir kavram haline gelmiştir. (6).

Kompulsif çevrimiçi satın alma, plansız bir şekilde gerçekleştirilen satın almanın bir sonraki aşaması olarak görülmektedir ve bu sebeple kronik olarak tekrarlanmakta olan satın alma davranışı olarak ifade edilmektedir (7). Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı; bireylerin dürtüsel bir şekilde satın alma güdüsü hissetmesi ve bunu engelleyememesinin sonucunda ortaya çıkmakta olan ve finansal zorluklara sebep olan bir rahatsızlık olarak da tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı kontrol edilemeyen alışveriş dürtüsü tarafından yönlendirilen alışverişle aşırı ilgilenme ve alışveriş davranışına diğer önemli yaşam alanlarını zorlayacak kadar çok çaba ve zaman harcanması olarak tanımlanmaktadır (8). Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabına göre (9) beyin ödül mekanizması üzerindeki etkilerine bakıldığında, bilimsel alanyazında davranışsal bir bağımlılık biçimi olarak kabul edilmektedir (10).

Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı kavramının sosyal medya kullanım yoğunluğu (11), sosyal görünüş kaygısı (1), yaşam doyumu (12), dürtüsellik (13), bağlanma stilleri (14) gibi kavramlar ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan araştırmalar depresyon, anksiyete ve stres gibi psikolojik faktörlerin bireylerde kompulsif çevrimiçi satın alma davranışını arttırdığını de göstermektedir (10,15,16).

Davranışçı kurama göre davranışa yönelik düşük pozitif destekleme ve yüksek cezalandırıcı yaşantılar depresyona neden olabilmektedir (17). Depresyon genel bir ifade ile ruh halindeki değişiklikler, kendini cezalandırıcı eylemlerde bulunma, bireyde meydana gelen istem dışı değişimler (yeme bozukluğu, davranışsal bozukluklar, uykusuzluk vb.) olarak tanımlanmaktadır (18). Anksiyete neredeyse her insanda ara sıra yaşanan insan doğasında var olan bir durumdur (19). Birey var olan pekiştiriciden mahrum kaldığında duygusal olarak çöküntü yaşar çünkü ödüllendirmeden mahrum kalmıştır. Bu yaşadığı çöküntü ise bireyde anksiyete oluşmasına sebep olur (20). Stres ise bireyin rahatsız edici ve olumsuz durumlardan kaçınmak için gösterdiği psikolojik ve fizyolojik tepkidir (21). Stres bir başka ifade ile bireye baskı yapan herhangi bir durum karşısında bireyin tepkisi olarak ifade edilmektedir (22).

Genç yetişkin bireylerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışını daha fazla gerçekleştirdikleri bulgusunu elde eden çalışmaların var olduğu görülmektedir (23). Bu sebeple bu çalışmada araştırma grubu olarak genç yetişkin bireyler tercih edilmiştir. Bireylerin depresyon, anksiyete, stres düzeylerinde artış meydana geldiğinde kompulsif çevrimiçi satın alma davranışları artabilmektedir. Alanyazına bakıldığında kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı ve depresyon, anksiyete, stres arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı bireylerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışları ve depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın araştırma grubunun sayısı, Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre örneklem belirleme ölçütlerinden birisi olan G*Power 3.1.9.6 programı kullanılarak belirlenmiştir. (24). G*Power kullanılarak analiz yapılırken

$\alpha=.05$, $\beta=.80$, $f^2=.02$ olarak kabul edilmiştir (24). Araştırma grubunun sayısı 305 olarak belirlenmiştir. Ölçme araçları formu araştırmacılar tarafından mail grupların ve sosyal medya platformları ile kişilere ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 26,12 olarak hesaplanmıştır ($M=26,12$, $SS=4,54$).

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde çalışmanın amaçlarına ulaşabilmesi için en iyi bilgiyi sağlayacak olan grubu araştırma grubu olarak belirlemek amaçlanmaktadır (25). Amaçlı örneklemede araştırma grubunun sahip olması gereken ölçüt önceden belirlenmektedir (26). Bu araştırmada ölçüt çevrimiçi alışveriş yapıyor olma olarak belirlenmiştir. Araştırmaya toplamda 18 yaş ve üzeri 423 birey katılmıştır. Katılımcılar arasından çevrimiçi alışveriş yapmayan 38 kişi araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma grubu çevrimiçi alışveriş gerçekleştirmekte olan 18 yaş ve üzeri 385 bireyden oluşmaktadır. Araştırma grubuna ait olan sosyodemografik özellikler Tablo 1' de verilmiştir. Bu çalışma için Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Komisyonunun onaylamış olduğu 08/07/2022 tarihli ve 10633 sayılı belge kapsamında onay alınmıştır. Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formunu doldurmaları istenmiştir. Aşağıda bulunan tablo da araştırma grubuna ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Sosyodemografik özellikler

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	292	75,8
	Erkek	93	24,2
Romantik ilişki	Var	198	51,4
	Yok	187	48,6
Çalışma Durumu	Çalışıyor	209	54,3
	Çalışmıyor	176	45,7
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	103	26,8
	Orta	282	73,2
	Yüksek	0	0
Çevrimiçi Alışveriş Yapma Sıklığı	Günlük	8	2,1
	Haftalık	121	31,4
	Aylık	133	34,5
	Birkaç Ayda Bir	84	21,8
	Yılda Birkaç Kez	39	10,4

Veri Toplama Araçları

Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı (KÇSD)

Bu araştırmada Bozdağ ve Yalçınkaya-Alkar tarafından Bergen Alışveriş Bağımlılığı Ölçeği'nin çevrimiçi alışverişlerde kullanılmak üzere oluşturmuş olan formu Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanmış hali kullanılmıştır (27). Ölçek 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en az 0, en çok 112 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması, kişilerin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışlarının arttığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ,95 olarak elde edilmiştir, Bu çalışma için Cronbach Alfa değeri ,96 olarak bulunmuştur.

Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği Kısa Formu (DASS21)

42 maddelik Depresyon Stres ve Anksiyete Ölçeği'nin uzun formu Sarıçam tarafından 'Depresyon, Anksiyete, Stres (DASS21)' kısa forma dönüştürülmüştür (28). Ölçek 21 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı depresyon alt boyutu için $\alpha=0,87$, anksiyete alt boyutu için $\alpha=0,85$ ve stres alt boyutu için $\alpha=0,81$ olarak elde edilmiştir. Bu çalışma için Cronbach Alfa değeri

depresyon alt ölçeği için $\alpha=0,90$, anksiyete alt ölçeği için $\alpha=0,93$, stres alt ölçeği için $\alpha=0,92$ olarak elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların çevrimiçi alışveriş davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri, cinsiyet, yaş, algılanan gelir düzeyi, romantik ilişki, çalışma durumu, çevrimiçi alışveriş yapma sıklığı gibi demografik bilgileri belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır,

Veri Analizi

Bu araştırma nicel yöntem ile desenlenmiştir. İki ve daha çok sayıdaki değişkenler arasında olan değişimin varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlamakta olan ilişki tarama modeli kullanılmıştır (29). Araştırmanın veri toplama süreci yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar çalışmanın gönüllük esaslarına dayandığı ve gizlilik ilkesinin göz önüne alınarak çalışmanın yürütüleceği konusunda bilgilendirilmişlerdir. Bu bilgilendirme doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılardan veri toplanmıştır. Katılımcıların ölçek formunu doldurmaları yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Ölçekler ve katılımcılarla ilgili genel bilgilere sahip olmak için betimsel istatistikler, KÇSD'nin cinsiyete ve algılanan gelir düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. KÇSD ile DAS arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu kullanılmıştır. DAS puanlarının KÇSD'ni yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Başlangıçta 398 olan veri sayısı "Mahalanobis" uzaklık değeri hesaplanarak uç veri ayıklaması yapılmış ve 385 veri üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir (30). Uç veri ayıklama işleminden sonra normal dağılım değerleri incelenmiştir. Kompulsif çevrimiçi satın alma, depresyon, anksiyete ve stres alt boyutu puanları Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerleri $\pm 2,0$ aralığın da yer alarak normal dağılım özelliği göstermektedir (31). Cronbach's alfa (α) güvenilirlik katsayısı değeri ve ,70'in üzerinde puana sahip olması gerekmektedir (32). Kompulsif çevrimiçi satın alma, depresyon, anksiyete ve stres Cronbach's alfa (α) değerleri ,70 ve üzerinde olduğu için ölçme araçlarının güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Değişkenlere ait betimsel istatistikler

Ölçek	N	Ortalama	ss	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)	α
Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı (KÇSD)	385	18,81	20,95	1,724	1,948	,96
Depresyon (D)	385	18,34	7,42	,226	-,826	,90
Anksiyete (A)	385	20,16	8,52	,177	-1,094	,93
Stres (S)	385	19,89	8,05	,229	-,914	,92

KÇSD: Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı, Depresyon Anksiyete Stres: DAS

Tablo 3. Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı puanlarının cinsiyete ve algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	ss	t	p
Kadın	292	19,31	2,08	,824	,410
Erkek	93	17,25	2,56		
Algılanan Gelir Düzeyi					
Düşük	103	17,53	2,34	-,726	,468
Orta	282	19,28	2,11		

* $p<,05$, KÇSD: Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı

Bireylerin KÇSD puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($t_{383}=,824$, $p>,05$), bireylerin KÇSD puanları algılanmakta olan gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($t_{383}=,824$, $p>,05$).

Korelasyon analizi sonucuna göre bireylerin KÇSD puanları ve DAS ölçeği alt boyutlarından depresyon ($r=,411$, $p<,01$), anksiyete ($r=,405$, $p<,01$) ve stres ($r=,388$, $p<,01$) puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4: KÇSD ve DAS puanları arasında Pearson korelasyon sonuçları

	Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı (KÇSD)
Depresyon	,411**
Anksiyete	,405**
Stres	,388**

* $p<,05$, ** $p<,01$, KÇSD: Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı, Depresyon Anksiyete Stres: DAS

Tablo 5. Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı puanlarının yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı (KÇSD)	Sabit	-2,398	2,643		-,907	,365
	Depresyon	,853	,412	,302	2,069	,039*
	Anksiyete	,538	,401	,219	1,342	,180
	Stres	-,266	,424	-,102	-,628	,531

Durbin-Watson:1,667, * $p<,05$, ** $p<,01$ $F_{3-381}=26,613$, $R=,416$, $R^2=,173$, KÇSD: Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Davranışı, Depresyon Anksiyete Stres: DAS

Çoklu doğrusal regresyon analizinde DAS Ölçeği alt boyutlarından depresyon, anksiyete ve stresi kullanabilmek için değişkenler arası oto-korelasyon olup olmadığına bakılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizi yapılabilmesi için değişkenler arasında oto-korelasyon olmaması gerekmektedir. Durbin-Watson değerinin 1 ve 3 arasında olması değişkenler arası oto-korelasyon olmadığını göstermektedir (33). Bu çalışmada Durbin-Watson değeri 1.667 olarak hesaplanmıştır. Değişkenler arası oto-korelasyon olmadığı için çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna bakıldığında DAS ölçeği alt boyutları puanlarının KÇSD puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($F_{3-381}=26,613$, $R=,416$, $R^2=,173$, $p<,01$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise DAS ölçeği alt boyutlarından depresyon kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı üzerinde önemli bir yordayıcıdır ($\beta=,302$, $t=2,069$, $p<,05$). DAS ölçeği alt boyutlarından anksiyete ($\beta=,219$, $t=1,342$, $p>,05$) ve stresin ($\beta=-,102$, $t=-,628$, $p>,05$) ise KÇSD üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. DAS ölçeği depresyon, anksiyete ve stres alt boyutları KÇSD ilişkin toplam varyansın %17'sini açıklamaktadır ($R^2=,17$).

Tartışma

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Zeren ve Gökdağlı; Şeker; Hussain ve Bolari tarafından 18 yaş ve üzeri bireyler üzerinde yapılan ayrı çalışmalar da kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının cinsiyet göre farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir (34-36). Pandey tarafından Hindistanlı genç bireyler ile yapılan çalışma da cinsiyetin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı üzerinde etkisinin olmadığı bulgusu elde edilmiştir (37). Aktaş tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırma da ise kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının cinsiyet göre farklılaşmadığı görülmektedir (38). Cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bu araştırmada elde edilen bulgu ile ilgili benzer ve farklı sonuçların elde edildiği araştırmaların

var olduğu görülmektedir. Yakın ve Aytekin; Arslan ve Abdullah; Gültaş ve Yıldırım; Rose ve Dhandayudham; tarafından yapılan çalışmalar da ise kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının kadınlarda daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir (39-42). Manchiraju ve arkadaşları tarafından yapılmış olan bir çalışma da ise erkek bireylerin kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir (43).

Bireylerin kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı puanlarının algılanmakta olan gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu bulunmuştur. Celep ve Çorumlu; Gezgin-Yazıcı ve Didin; tarafından 18 yaş ve üzeri bireyler de yapılan çalışma da kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının algılanmakta olan gelir düzeyine göre farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (11,44). Pandey tarafından Hindistanlı genç bireyler ile yapılan çalışma da gelir düzeyinin kompülsif satın alma davranışı üzerinde etkisinin olmadığı bulgusunu elde etmiştir (37). Deniz tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışma da ise algılanan gelir düzeyinin kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı üzerinde ilişkisinin olmadığı bulunmuştur (45). Algılanan gelir düzeyi ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında elde edilen bulgu ile ilgili benzer ve farklı sonuçların elde edildiği araştırmaların var olduğu görülmektedir.

Özgüven; Armağan ve Temel; Hunter ve Nida tarafından 18 yaş ve üzeri bireyler de yapılan çalışmalar da algılanan gelir düzeyi arttıkça kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının arttığı bulgusu elde edilmişti (46-48). Yakın ve Aytekin; Awan ve Abbas tarafından yetişkin bireylerde yapılan çalışmalar da ise gelir düzeyi düştükçe kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının arttığı bulgusu elde edilmiştir (39,49). Literatüre bakıldığında algılanan gelir düzeyi ile ilgili yapılan çalışmalar da farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise bireylerin depresyon, anksiyete, stres düzeylerinin artması kompülsif çevrimiçi satın alma davranışlarının artmasına sebep olduğu görülmektedir. Gupta; Achtziger ve arkadaşları; Weinstein ve arkadaşları; Bozdağ ve Yalçınkaya-Alkar; Moon ve Attiq tarafından yapılan çalışmalar da bireylerin depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arttıkça kompülsif çevrimiçi satın alma davranışlarının arttığı bulgusu elde edilmiştir (10,16,27,50,51). Bireyler yaşadıkları olumsuz deneyimlerden ve durumlardan kaçınmak için çevrimiçi alışverişe yönelmektedirler (52). Kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı bireylerin depresyon, anksiyete, stres gibi durumlarda yaşamış oldukları gerginliği hafifletmek için başvurduğu bir yol olmaktadır (53,54). Kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı ile baş etmek için bireylerin doğru baş etme stratejilerini öğrenmeleri gerekmektedir, Bu amaçla Bilişsel-davranışçı terapi kullanan tedavi çalışmaları ile başarı elde edildiği gözlenmiştir (10). Alan uzmanlarının kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı konusunda çalışırken bilişsel-davranışçı terapi tekniklerini kullanmaları danışma sürecine katkı sağlayabilecektir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma veri toplama araçlarının uygulandığı katılımcılar ve veri toplama araçlarının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır. Araştırmanın çalışma grubu genç yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bu durum araştırmanın genellenebilirliği açısından sınırlılık oluşturabilmektedir. Sonuç olarak hem ulusal hem de uluslararası alan yazın incelendiğinde kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı üzerinde cinsiyet ve algılanan gelir düzeyinin etkisi ile ilgili farklı bulguların var olduğu görülmektedir. Bu sebeple farklı örneklem grupları ile kompülsif çevrimiçi satın alma üzerinde cinsiyetin ve algılanan gelir düzeyi ile ilişkisinin incelenmesinin literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu görülmektedir. Depresyon, anksiyete, stresin kompülsif çevrimiçi satın alma davranışını artırdığı bulgusunun yapılan diğer çalışmalar ile desteklendiği görülmektedir. Kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı ile ilişkisi olabilecek farklı değişkenlerin araştırılmasının literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu görülmektedir.

Kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Kompülsif çevrimiçi satın alma davranışını etkileyen faktörlerin belirlenmesi bu davranışa yönelik önlem alınması ya da tedavi planlamasının oluşturulmasında önemlidir (55). Bu araştırmanın sınırlılıkları da göz önüne alındığında kompülsif çevrimiçi satın alma davranışının farklı örneklem gruplarında, farklı kültürlerde, farklı değişkenler eklenmesi ile benzer araştırmalar yapılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türk kültürü üzerinde yapılmış kompülsif çevrimiçi satın alma davranışı ile ilgili kapsamlı bir ölçeğin geliştirilmesi de alanyazında katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

1. Tabak MY, Kahraman S. Genç yetişkinlerde sosyal görünüş kaygının kompulsif çevrimiçi satın alma üzerindeki yordayıcı etkisi. *Bağımlılık Dergisi* 2022; 23(1): 22-29.
2. Traş Z, Öztemel K. Examining the relationships between Facebook intensity, fear of missing out, and smartphaddiction. *Addicta* 2019; 6; 91–113.
3. Acar S, Şaşman-Kaylı D. An analysis of studies conducted on addthe iction field with qualitative and mixed patterns methods in Turkey. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology* 2021; 3(1): 37-47.
4. Sönmez U. Online Alışverişe Yönelik Satın Alma Tarzlarının Kişilik Tipleri Açısından İncelenmesi: Sakarya İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2019.
5. Korur MG, Kimzan HS. Kompulsif satın alma eğilimi ve alışveriş sonrası pişmanlık ilişkisinde kontrolsüz kredi kartı kullanımının rolü: AVM müşterileri üzerine bir araştırma. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi* 2016; 8(1): 43-71.
6. Horvath C, Birgelen M. The role of brands in the behavior and purchase decisions of compulsive versus noncompulsive buyers. *Eur J Mark* 2001; 49(1): 2-21,
7. Quoquab F, Yasin NM, Banu S. Compulsive buying behavior among young Malaysian consumers. *World Review of Business Research* 2013; 3 (2): 141-154.
8. Andreassen CS. Shopping addiction: an overview. *Journal of Norwegian Psychological Association* 2014; 51: 194–209.
9. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th edition, Washington: American Psychiatric Publishing, 2013.
10. Weinstein A, Maraz A, Griffiths MD, et al. Compulsive buying features and characteristics of addiction. Preedy VR (editor). *Neuropathology of Drug Addictions and Substance Misuse*. Oxford: Academic Press, 2016: 993–1007.
11. Celep E, Çorumlu B. Nomofobik eğilimler ve sosyal medya kullanım yoğunluğunun kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı ile olan ilişkisinin belirlenmesi: bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi* 2022; 14 (2): 1339-1359.
12. Yeşil S, Yıldız S, Şıtak B. Kompulsif çevrimiçi satın alma davranışının yaşam doyumu ve akademik başarı üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi* 2022; 4 (6): 309-332.
13. Şahin F, Karahan MO. (2022) Dürtüsel ve kompulsif satın alma arasındaki ilişkinin açıklanmasında tüketici kaygısının rolü: Covid19 Salgını döneminde nicel bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2022; 25(47): 153-174.
14. Topin E, Cacioppo M, Gori A. The relationship between attachment styles and compulsive online shopping: the mediating roles of family functioning patterns. *Int J Environ Res Public Health* 2022; 19: 8162.
15. Kellett S, Bolton JV. Compulsive buying: a cognitive-behavioral model. *Clin Psychol Psychother* 2009; 16(2): 83-99.
16. Achziger A, Huber M, Kenning P, et al. Debt out of control: The links between self-control, compulsive buying, and real debts. *J Econ Psychol* 2015; 49: 141–149.
17. Lewinsohn PM, Munoz FR, Youngren MA, Zeiss MA. *Control Your Depression*. New York: Prentice-Hall Press, 1986: 260.
18. Beck AT, Alford BA. *Depression: Causes and Treatment*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2009.
19. Geylan R (Editör). *Hemşirelikte Kişilerarası İlişkiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1991; 49-83.
20. Cüceloğlu D. *İnsan ve Davranışı*. 28. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016: 65-92.
21. Boyapati L, Wang HL. The role of stress in periodontal disease and wound healing. *Periodontol* 2000. 2007; 44: 195-210.
22. Selye H. The Evolution of the Stress Concept: The originator of the concept traces its development from the discovery in 1936 of the alarm reaction to modern therapeutic applications of syntoxic and catatoxic hormones, *Am Sci* 1973; 61(6): 692-699.
23. Bal F, Okkay İ. İnternet tabanlı sorunlu alışveriş davranışı: çevrimiçi alışveriş bağımlılığı, *Bağımlılık Dergisi* 2022; 23(1): 111-120.
24. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, et al. G*Power 3: A flexible statistical power analysis program forthesocial, behavioral, and biomedical sciences. *Behav Res Methods* 2009; 39 (2): 175-191.
25. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 17. Baskı, Ankara: Nobel yayınları, 2005: 81-83.
26. Çokluk Ö, (Editör). *Araştırma yöntemleri yeni başlayanlar için adım adım araştırma rehberi*, İstanbul, Edge Akademi, 2011: 203-239.

27. Bozdağ Y, Yalçinkaya Alkar Ö. Bergen Alışveriş Bağımlılığı Ölçeği'nin kompulsif çevrimiçi satın alma davranışına uyarlanması. *Bağımlılık Dergisi* 2018; 19(2): 23-34.
28. Sarıçam H. The psychometric properties of the Turkish version of Depression Anxiety Stress Scale-21 (DASS-21) in health control and clinical samples. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research* 2018; 7(1): 19-30.
29. Büyüköztürk Ş, et al. Bilimsel araştırma yöntemleri 31, Baskı: Ankara: Pegem Akademi, 2018: 85-99.
30. Kannan KS, Manoj K. Outlier detection in multivariate data. *Applied Mathematical Sciences* 2015; 47: 2317-2324.
31. George D, Mallery M. SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference. 17th Edition, Boston: Pearson, 2010: 75-92.
32. Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 25. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2018: 45-68.
33. Mayers, A. Introduction to Statistics and SPSS in Psychology. Boston: Pearson Education Limited, 2013, 75-98.
34. Zeren D, Gökdağlı N. Satın alma motivasyonları: tüketicilerin sanal kompulsif davranışları üzerine bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2017; Özel Sayı: 41-58.
35. Şeker A. Çevrimiçi alışveriş yapan tüketiciler için davranışlarına yönelik çevrimiçi bir araştırma, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi* 2020; 8(2): 11-27.
36. Hussain AH, Bohari AM. The use of high-speed internet as platform for compulsive online buying: A case of study of post-graduate students in Malaysia. *Geografia Online Malaysia Journal of Society and Space* 2012; 8(7): 32-43.
37. Pandey SK. The effect of deals and moods on compulsive buying: a study on young indian consumers. *Global Business Review* 2016; 17(2): 438-449.
38. Akkaş İ. Çevrimiçi (online) alışveriş bağımlılığı üzerine araştırma: erzincan binali yıldırım üniversitesi örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 2021; 8(4): 236-256.
39. Yakın V, Aytekin P. İnternet bağımlılığının online kompulsif ve online anlık satın alma davranışlarına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* 2019; 20(1): 199-222.
40. Arslan B, Abdullah Ö. Üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerinin kompulsif satın almaları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 2016; (55): 341-351.
41. Gültaş P, Yıldırım Y. İnternette alışverişte tüketici davranışını etkileyen demografik faktörler. *Dicle Üniversitesi İİBF Dergisi* 2016; 6(10): 32-50.
42. Rose S, Dhandayudham A. Towards an understanding of internet-based problem shopping behaviour: the concept of online shopping addiction and its proposed predictors. *J Behav Addict* 2014; 3(2): 83- 89.
43. Manchiraju S, Sadachar A, Ridgway JL. The compulsive online shopping scale (coss): development and validation using panel data. *Int J Ment Health Addict* 2016; 15: 209-223.
44. Gezgin-Yazıcı H, Didin M. Covid-19 Pandemisinde çevrimiçi kompulsif satın alma davranışı: kesitsel bir çalışma. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi* 2022; 7(3): 432-440.
45. Deniz E. Üniversite öğrencilerinde çevrimiçi kompulsif satın alma davranışına etki eden faktörlerin yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2022; (40): 209-226.
46. Özgüven N. Tüketicilerin online alışverişe karşı tutumları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2011; 12(21): 47-54.
47. Armağan E, Temel E. Türkiye'de online kompulsif alışveriş davranışı üzerine ampirik bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2018; 20 (4): 621-653.
48. Hunter RE, Nida RA. Compulsive shoppers flourish on amazon during Covid-19 pandemic. *Journal of Medical Science and Clinical Research* 2021; 9(3): 87-93.
49. Awan AG, Abbas N. Impact of demographic factors on impulse buying behavior of consumers in Multan-Pakistan. *European Journal of Business and Management* 2015; 7(22): 96-105.
50. Gupta SA. Literature review of compulsive buying—a marketing perspective. *Journal of Applied Business and Economics* 2013; 14(1): 43-48.
51. Moon MA, Attiq S. Compulsive buying behavior: Antecedents, consequences and prevalence in shopping mall consumers of an emerging economy. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences* 2018; 12(2): 548-570.
52. Kirezli Ö, Arslan FM. Analyzing motivational determinants of shopping addiction tendency. *Ege Academic Review* 2019; 19(1): 61-74.
53. Yigit AG, Govdere B. Kompulsif satın alma davranışına genel bir bakış. *Business and Economics Research Journal* 2021; 12(3): 717-730.
54. Karahan MO, Söylemez C. Tüketicilerin kompulsif satın alma davranışını etkileyen faktörler: bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi* 2019; 1(3): 1961-1975.

55. Namlı Z, Tamam L, Demirkol ME, et al. Kadınlarda kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı ile dürtüsellik ilişkisi. Bağımlılık Dergisi 2022; 23(4): 522-529.

Yazar Katkıları: Tüm yazarlar ICMJE'in bir yazarda bulunmasını önerdiği tüm ölçütleri karşılamışlardır

Etik Onay: Bu çalışma için ilgili Etik Kuruldan etik onay alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Author Contributions: All authors met criteria recommended by ICMJE for being an author

Ethical Approval: Ethical approval was obtained for this study from relevant Ethics Committee.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have declared that there is no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support